

Stanisław Chrobak SDB

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID 0000-0003-3015-4580

s.chrobak@uksw.edu.pl

<https://doi.org/10.21852/salos.54>

Uniwersalne znaczenie dokumentu *Dawanie z siebie wszystkiego* w promowaniu „sportu dla osoby”

Sport ujmowany w aspekcie ontologiczno-antropologicznym może być odpoczynkiem, przeżyciem quasi-świętecznym, zabawą i grą, rywalizacją, spotkaniem z przyrodą, kontaktem społecznym, parateatrem, samorealizacją. Antropologia sportu wskazuje na jego wymiar społeczny, zwykle bowiem jest grą zespołową, wymagającą przynależności do drużyn sportowych, przyzwyczajają do zachowywania reguł obowiązujących w konkretnej dyscyplinie; staje się też okazją do spotkania zawodników z całego kraju, a nawet innych państw. Sport stanowi również przedmiot refleksji teologicznej odwołującej się do Biblii, o czym świadczą zwłaszcza wypowiedzi Pawła Apostoła, myślicieli patrystycznych i średniowiecznych oraz papieży: Piusa XI, Piusa XII, Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka. Religia i sport, mimo że należą do różnych sfer ludzkiego życia i są autonomiczne w stosowanych metodach i formułowanych celach, mają wspólne rysy, a m.in.: prospołeczny charakter oraz postulują rozwój osobowości człowieka, ideę perfekcjonizmu, samokontroli i ascetyzmu. Nie ma sportu specyficznie chrześcijańskiego, ale istnieje chrześcijańska wizja sportu, oparta na personalistycznej antropologii¹.

„Chodzi tu o to – podkreśla papież Franciszek – aby pojmować i uprawiać sport nie tylko jako coś, co pozwala zachować dobrą kondycję fizyczną, lecz jako ideał życia odważnego, pozytywnego i optymistycznego. W tym sensie sport staje się doświadczeniem edukacyjnym, które pomaga przede wszystkim młodym pokoleniom pielęgnować wartości życia: miłość do lojalności i sprawiedliwości, poczucie piękna i dobra, dążenie do wolności i solidarności”².

¹ S. Kowalczyk, *Sport*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 18, red. E. Gigilewicz, TN KUL, Lublin 2013, kol. 710-712.

² *Co papież Franciszek sądzi o sporcie?*, <https://misyjne.pl/przerwa-artykul/co-papiez-franciszek-sadzi-o-sporcie/> (dostęp: 7.04.2025).

Kościół ma wizję osoby jako jedności ciała, duszy i ducha i odrzuca w sporcie idee redukcjonizmu, które poniżają godność osoby. Jest blisko świata sportu, ponieważ pragnie przyczynić się do budowy i rozwoju autentycznego sportu ukierunkowanego na rozwój człowieka. Dokument *Dawanie z siebie wszystkiego*³ ma na celu krótkie przedstawienie poglądów Stolicy Apostolskiej i Kościoła katolickiego na sport. Zawiera on przesłanie do wszystkich tych, którzy kochają i promują sport: sportowców, nauczycieli, trenerów, rodziców, ludzi, dla których sport jest zawodem lub powołaniem. W tym kontekście zasadne jest takie odczytanie treści dokumentu, które stawia w centrum rozważań wartość ujmowaną przez kategorię „uniwersalizm”, podkreślającą, że celem jest nie tylko organizacja aktywności w danej dyscyplinie sportu, lecz również promowanie pewnej mentalności, która poprzez sport przyczynia się do integralnego rozwoju człowieka.

1. Dokument *Dawanie z siebie wszystkiego*

Życie sportowe posiada swój charakterystyczny etos, zespół wartości, motywacji, postaw, zachowań. Wskreszenie u schyłku XIX wieku (1896) przez Pierre'a de Cubertina nowożytnych igrzysk olimpijskich zapoczątkowało dynamiczny rozwój sportu. Można i należy rozpatrywać sport jako formę poszukiwania przez człowieka swojej istoty oraz dróg „przekraczania samego siebie”. Zarówno w zaleceniach starożytnych myślicieli, jak i Pierre'a de Cubertina oraz współczesnych filozofów i ideologów sportu sam sport, a także międzynarodowy ruch sportowy winny sprzyjać rozwojowi i popularyzacji idei służących człowiekowi. Jednocześnie we współczesnym ruchu sportowym kreśli się drogi humanizacji sportu poprzez walkę z jego dewiacjami i patologiami, takimi jak dążenie do wyniku za wszelką cenę, technologizacja treningu, doping, przemoc, szowinizm itp. Wskazuje się również na fakt, że sport niesie ze sobą uniwersalne wartości. Sport wreszcie – jako dziedzictwo kulturowe – jest przedmiotem badań nie tylko historyków, ale także specjalistów nauk humanistycznych i społecznych⁴.

Dynamiczny rozwój i znaczenie sportu w XX stuleciu podkreślone zostały także w dokumentach Kościoła katolickiego. Kościół jest obecny i uczestniczy w rozwoju sportu, wyznaczając sobie określone cele i zadania, które wynikają z samej misji Kościoła, polegającej na wypowiedaniu się na temat ważnych i znaczących wydarzeń i zjawisk z pozycji chrześcijańskiej doktryny. Nauczanie

³ «Dare il meglio di sé». Documento sulla prospettiva cristiana dello sport e della persona umana del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita (1.06.2018), <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2018/06/01/0401/00856.html> (dostęp: 7.04.2025).

⁴ Z. Krawczyk, *Sport i humanizm*, w: *Personalistyczna wizja sportu*, red. M. Barlak, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1994, s. 29-30.

Kościół obejmuje te osoby, które zajmują się sportem, uprawiają go zawodowo, amatorsko, rekreacyjnie bądź też interesują się nim w formie widowiskowej. W tym kontekście na uwagę zasługują wypowiedzi ostatnich papieży, dokumenty Soboru Watykańskiego II oraz dokumenty opracowane przez konferencje poszczególnych episkopatów, np. Włoch, Portugalii czy Polski⁵.

„Niektóre społeczności – jak zapisano w Katechizmie Kościoła Katolickiego – takie jak rodzina i państwo, odpowiadają bardziej bezpośrednio naturze człowieka. Są dla niego konieczne. Aby umożliwić jak największej liczbie osób uczestnictwo w życiu społecznym, należy zachęcać do tworzenia zrzeszeń i instytucji wybieralnych «dla celów gospodarczych i społecznych, kulturalnych i rozrywkowych, sportowych, zawodowych i politycznych. Są to społeczności albo o zasięgu krajowym, albo międzynarodowym». Taka socjalizacja jest także wyrazem naturalnego dążenia ludzi do zrzeszania się, by osiągnąć cele, które przerastają ich indywidualne możliwości. Rozwija ona zdolności osoby, a zwłaszcza zmysł inicjatywy i odpowiedzialności. Pomaga w zagwarantowaniu jej praw»⁶.

Dokument *Dawanie z siebie wszystkiego*, poświęcony chrześcijańskiej perspektywie sportu i osoby ludzkiej, przygotowała Dykasteria ds. Świeckich, Rodziny i Życia, aby uwydatnić rolę Kościoła w świecie sportu oraz to, że sport może być narzędziem spotkania, formacji, misji i uświęcenia. Dokument ten

⁵ Z. Dziubiński, *Sport i turystyka w Kościele Rzymskokatolickim (na przykładzie Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP)*, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2015, s. 44-102; tenże, *Kościół i sport w nauczaniu papieża Franciszka*, „Studia Oecumenica” 23(2023), s. 364-366. Fundamentalne znaczenie dla zrozumienia idei sportu mają dokumenty Soboru Watykańskiego II, które podkreślają zmianę perspektywy w patrzeniu, analizach i wartościowaniu tego wszystkiego, co kryje się w sformułowaniu „rzeczywistość tego świata”. W tej perspektywie dokumenty soborowe podkreślają, że „w miarę bowiem jak rośnie ogrom i różnorodność elementów stanowiących kulturę, równocześnie maleje dla poszczególnych ludzi możliwość ujęcia i zharmonizowania tych elementów, tak że typ «człowieka uniwersalnego» coraz bardziej zanika. Pozostaje jednak dla każdego człowieka obowiązek zachowania pełni osobowości ludzkiej, w której na pierwszy plan występują wartości inteligencji, woli sumienia i braterstwa. (...) Niech wolny czas będzie użyty należycie dla odprężenia duchowego, wzmocnienia zdrowia psychicznego i fizycznego przez swobodne zajęcia i studia, przez podróże w obce strony (turystyka), dzięki którym doskonalą się umysł i ludzie wzbogacają się przez wzajemne poznanie; dalej, przez ćwiczenia i pokazy sportowe, które także w społeczeństwie przyczyniają się do utrzymywania równowagi ducha, jak i do braterskich stosunków między ludźmi wszelkiego stanu, narodowości i różnych ras. Niech więc chrześcijanie współpracują w tym, żeby duch ludzki i chrześcijański przepajał właściwe naszej epoce przejawy kultury i działania zbiorowe. Jednakże te wszystkie udogodnienia nie zdołają doprowadzić wychowania człowieka do pełni jego kultury, jeśli równocześnie zaniedba się głębokie pytanie o sens, jaki kultura i wiedza mają dla osoby ludzkiej”. *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1986, nr 61.

⁶ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1994, nr 1882.

zachęca, by pogłębiać ścisły związek istniejący między sportem a życiem, które to obszary mogą nawzajem rzucać na siebie światło, aby wysiłek przekraczania siebie w dyscyplinie sportowej był także bodźcem do nieustannego doskonalenia się jako osoba we wszystkich aspektach życia. Sport jest bardzo bogatym źródłem wartości i cnót, które pomagają doskonalić się człowiekowi. Podobnie jak sportowcom podczas treningu, praktykowanie sportu pomaga dawać z siebie wszystko, odkrywać bez lęku własne ograniczenia i codziennie walczyć o bycie lepszym⁷.

Pięć sekcji składających się na dokument nie próbuje wyczerpująco omówić każdego aspektu różnorodnej aktywności sportowej, ale zaferować chrześcijańską perspektywę sportu, zwracając się do tych, którzy go uprawiają, do tych, którzy uczestniczą w nim jako widzowie, do tych, którzy przeżywają go jako technicy, sędziowie, trenerzy, rodziny, księża i parafie. Dokument odsłania zatem istotę i powód zainteresowania Kościoła sportem. W centrum znajduje się bowiem człowiek w swojej wyjątkowości stworzonej z ciała i ducha; trzeba, aby każda jego aktywność, w tym sport, była wspierana przez zestaw zalet i dobrych cech, które pozwalają mu wznieść się i nigdy nie wpaść w niebezpieczeństwa mogące zagrozić każdej ludzkiej działalności.

2. Uniwersalne perspektywy sportu

Dokument *Dawać z siebie wszystko*, co papież Franciszek wielokrotnie podkreślał w wielu swoich przemówieniach, zwłaszcza zapraszając młodych ludzi, aby „nie zadowalali się remisem” w życiu⁸, wskazuje, że sport jako aktywność kształtująca fizyczny oraz moralny wymiar osoby ludzkiej przedstawia szczególną wartość w życiu człowieka, jest środkiem do realizacji godności, wolności i integralnego rozwoju, ukazuje ideały etyczne, a także stanowi ważny element kultury i cywilizacji. Analizując zatem ten dokument, można wskazać następujące perspektywy:

2.1. Sport w integralnym rozwoju osoby

Sport jest obecnie zjawiskiem cywilizacyjnym, które w pełni zamieszkuje współczesną kulturę, przenikając styl życia i wybory wielu ludzi. Uniwersalność doświadczenia sportu, jego siła komunikacyjna i symboliczna, jego ogromny potencjał edukacyjny i szkoleniowy są dziś rozpoznawalne i oczywiste.

⁷ Franciszek, *List o chrześcijańskiej perspektywie sportu i osoby ludzkiej*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/listy/sport-lev_01062018 (dostęp: 7.04.2025).

⁸ *Dokument Dykasterii ds. Świeckich, Rodziny i Życia nt. sportu*, https://opoka.org.pl/News/Kosciol/2018/dokument-dykasterii-ds-swieckich-rodziny-i-zycia-nt-sportu#goog_rewarded (dostęp: 9.04.2025).

Zaczyna się od rozważań na tematy już znane katolickiej debacie na temat sportu w celu rozszerzenia perspektywy analizy na pewne cechy związane ze sportem; uczuć, które są częścią sportowego DNA i o których często się zapomina: ducha poświęcenia, poczucia odpowiedzialności, szacunku dla zasad, umiejętności pracy w zespole, radości, odwagi, solidarności, harmonii⁹.

„Sport ujawnia bowiem nie tylko bogate możliwości fizyczne człowieka, ale także jego zdolności intelektualne i duchowe. Nie polega jedynie na sile fizycznej i wydolności mięśni, ale ma także duszę i dlatego musi w pełni ukazywać swe oblicze. Oto dlaczego prawdziwy sportowiec nie powinien dopuszczać, aby kierowało nim wyłącznie obsesyjne dążenie do doskonałości fizycznej, ani podporządkowywać się bezwzględny prawom produkcji i konsumpcji czy też celom wyłącznie utylitarnym i hedonistycznym. Potencjał ukryty w sporcie sprawia, że jest on szczególnie ważnym narzędziem integralnego rozwoju człowieka oraz czynnikiem niezwykle przydatnym w procesie budowania społeczeństwa bardziej ludzkiego”¹⁰.

Sport powinien być promowany i uprawiany z najwyższym szacunkiem dla osoby i ukierunkowany na jej integralny rozwój. Sportowiec nie może być zredukowany do zwykłego narzędzia wykorzystywanego do osiągnięcia wyników sportowych, dziś zbyt ściśle powiązanych z celami ekonomicznymi lub politycznymi. To, co dziś jest uważane za sport, jutro może już nim nie być i odwrotnie. Można zatem zidentyfikować pewne ogólne elementy powszechnie przypisywane sportowi, a mianowicie:

- sport jest identyfikowany jako aktywność ludzi, którzy indywidualnie lub w grupach wykonują ćwiczenia fizyczne i ruchy swoim ciałem;
- sport jest grą. Oznacza to, że sport nie jest aktywnością, która jest funkcjonalna lub przydatna do osiągnięcia celu zewnętrznego, ale jego cel znajduje się w nim samym. Jako cele wewnętrzne można na przykład wymienić dążenie do perfekcji w geście technicznym, poprawę własnych wyników lub pokonanie przeciwnika, dobrą grę zespołową w celu wygrania zawodów;
- sport jest skodyfikowany w zasadach. Cele aktywności sportowej nie mogą być zatem osiągnięte w dowolny sposób, ale muszą być przestrzegane zasady gry;
- elementem charakteryzującym sport jest rywalizacja. Sportowiec również rywalizuje ze sobą, próbując poprawić swoje wyniki osiągnięte w przeszłości;

⁹ «Dare il meglio di sé», nr 1.1.

¹⁰ Jan Paweł II, *Oblicze i dusza sportu. Przemówienie podczas Jubileuszu Sportowców* (28.10.2000), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/sport_28102000.html (dostęp: 9.04.2025).

- sport, jako zorganizowana rywalizacja ze skodyfikowanymi zasadami, gwarantuje równe szanse uczestnictwa.

Sport jest nie tylko aktywnością samą w sobie, ale ma także wymiar zewnętrzny. W końcu nawet ci, którzy nie angażują się bezpośrednio w aktywność sportową, mogą być nią zainteresowani z zewnątrz, komentować ją, być do niej entuzjastycznie nastawieni, rozbawieni nią lub zirytowani i mogą komentować tę aktywność na wiele różnych sposobów. Z jednej strony sport jest rodzajem świata samego w sobie, z drugiej zaś „system sportowy” ma również zewnętrzną stronę, która prezentuje się tym, którzy obserwują zawody. To właśnie ta wielość interpretacji sprawia, że sport jest tak fascynujący dla ludzi na całym świecie, ale jednocześnie naraża go na funkcjonalne i ideologiczne instrumentalizacje, które do niego nie należą¹¹.

„Poczucie braterstwa, wielkoduszność, uczciwość i szacunek dla ciała – stanowiące z pewnością niezbędne cnoty każdego dobrego sportowca – przyczyniają się do budowy społeczeństwa, gdzie miejsce antagonizmów zajmuje sportowa rywalizacja, gdzie wyżej ceni się spotkanie niż konflikt, uczciwe współzawodnictwo niż zawziętą konfrontację. Tak pojmowany sport nie jest celem, ale środkiem: może się stać czynnikiem współtworzącym cywilizację i służącym prawdziwej rozrywce, pobudzającym ludzi, by ujawniali swoje najlepsze strony, a unikali wszystkiego, co może im zagrażać lub wyrządzać poważne szkody im samym lub innym”¹².

W sporcie – jak mówił papież Franciszek – można dostrzec wiele cech bardzo szlachetnych: piękno, bezinteresowność, koleżeństwo. Zachęcał, by pomimo tego, że niektóre dyscypliny sportowe stały się wielkim biznesem, nieustannie pracowano na rzecz utrzymania ich charakteru sportowego, w istocie amatorskiego, bezinteresownego. Podkreślał, że sportowcy są nade wszystko ludźmi, z ich zaletami i słabościami, z sercem i ideami, aspiracjami i problemami. „Tak więc, choć jesteście osobistościami, zawsze pozostajcie ludźmi, w sporcie i w życiu. Ludźmi niosącymi humanizm”¹³.

2.2. Sport miejscem spotkania

W kulturze zdominowanej przez indywidualizm i marginalizację młodych pokoleń, a także pokolenia osób starszych sport jest uprzywilejowanym środowiskiem, wokół którego ludzie się spotykają bez względu na rasę, płeć,

¹¹ «Dare il meglio di sé», nr 2.3.

¹² Jan Paweł II, *Oblicze i dusza sportu*.

¹³ *Messi i koledzy u papieża* (13.08.2013), <https://www.gosc.pl/doc/1665279.Messi-i-koledzy-u-papieza> (dostęp: 31.03.2025).

religię czy ideologię i gdzie mogą doświadczyć radości współzawodnictwa, aby wspólnie osiągnąć cel jako uczestnicy drużyny, w której sukces lub porażka jest udziałem wszystkich. Pomaga to wznieść się ponad myśl, że cel osiąga się tylko przez skupienie na sobie samych. Potrzeba drugiej osoby obejmuje nie tylko kolegów z drużyny, ale także kierownictwo, trenera, kibiców, rodzinę – a zatem wszystkie te osoby, których zaangażowanie i poświęcenie sprawiają, że można „dać z siebie wszystko”. Dzięki temu sport jest katalizatorem doświadczeń wspólnoty, rodziny ludzkiej. Kiedy ojciec gra w coś ze swoim synem, gdy dzieci grają razem w parku lub w szkole, kiedy sportowiec świętuje zwycięstwo ze swoimi kibicami, to we wszystkich tych środowiskach można dostrzec wartość sportu jako miejsca jedności i spotkania osób. Świetne wyniki, zarówno w sporcie, jak i w życiu, uzyskuje się razem, w drużynie!¹⁴

„Gra drużynowa – mówi papież Franciszek – wymaga, byśmy mieli na względzie przede wszystkim dobro drużyny, a nie własne. Aby wygrać, trzeba przezwyciężyć indywidualizm, egoizm, wszelkie formy rasizmu, nietolerancji czy instrumentalnego traktowania drugiego człowieka”¹⁵.

Sport służy kulturze spotkania. Spotkanie może mieć różne powody, które nie zawsze są ważne. Ważne jest przekształcenie spotkania w obecność, mającą charakter pewnej wspólnoty. Sport zatem, to wielka szansa, aby „wyciągać” młodych ludzi sprzed komputerów i smartfonów do realnego życia. To doskonała możliwość, żeby „wstać z kanapy” i otworzyć się na drugiego. Bo w sporcie idzie się wspólnie.

„W życiu trzeba walczyć, trenować, angażować się, by osiągnąć znaczące wyniki. Duch sportowy odsyła w ten sposób do obrazu wyrzeczeń, koniecznych do wraźniania w cnotach, które tworzą charakter człowieka. Skoro do udoskonalenia człowieka konieczny jest intensywny i stały *trening*, to jeszcze więcej pracy trzeba włożyć w doprowadzenie do spotkania i pokoju między *udoskonalonymi* jednostkami i narodami”¹⁶.

W świecie obfitującym w migracje, nacjonalizmy i indywidualne tożsamości coraz więcej ludzi ma trudności ze współistnieniem z kulturami lub tradycjami innymi niż ich własna. W tym kontekście warto pamiętać, że sport jest jedną z niewielu rzeczywistości zdolnych do pokonywania granic między religiami i kulturami. Sukces na boisku, ale też i w życiu, wynika z umiejętności

¹⁴ Franciszek, *List o chrześcijańskiej perspektywie sportu i osoby ludzkiej*.

¹⁵ Franciszek, *Piłka nożna jest nośnikiem wielu wartości*, <http://www.frona.pl/a/franciszek-pilka-nozna-jestnosnikiem-wielu-wartosci,38469.html/> (dostęp: 31.03.2025).

¹⁶ *Bądźcie wzorem! Co Franciszek mówi do ludzi sportu?*, <https://pl.aletea.org/2018/12/19/badzie-wzorem-co-franciszek-mowi-do-ludzi-sportu> (dostęp: 31.01.2025).

poszanowania zawodników we własnej drużynie oraz w drużynie przeciwnika. Nikt nie wygrywa w pojedynkę, ani na boisku, ani w życiu. Niech nikt się nie wyobcowuje ani nie czuje się wykluczony!¹⁷

„Nie jesteśmy wyspami: na boisku nie ma znaczenia, skąd ktoś pochodzi, w jakim języku mówi, do jakiej kultury należy. Liczy się zaangażowanie i wspólny cel. Ta jedność w sporcie jest potężną metaforą naszego życia”¹⁸.

Wielu młodych ludzi dostrzega w sporcie jedyną szansę, aby coś w życiu osiągnąć. Młode pokolenia patrzą na sportowców i wzorują się na nich. W sportowcach widzą często jedyne autorytety, których warto słuchać. Papież Franciszek przyznaje, że sport jest nośnikiem wielu wartości, takich jak lojalność, wytrwałość, przyjaźń, współpraca, solidarność.

„Wiemy, jak młode pokolenia patrzą i inspirują się sportowcami! – podkreśla papież Franciszek. Dlatego konieczne jest uczestnictwo wszystkich sportowców, w każdym wieku i niezależnie od poziomu, aby ci, którzy należą do świata sportu byli wzorami cnót, takich jak wielkoduszność, pokora, poświęcenie, wytrwałość i radość”¹⁹.

Sportowcy często stają się przykładem dla młodych ludzi, motywując ich do aktywności fizycznej i walki o marzenia. Ich sukcesy mogą zachęcać do podejmowania wyzwań i dążenia do celów. Wspólne kibicowanie ulubionym drużynom lub sportowcom może stworzyć poczucie przynależności do większej grupy, co z kolei wspiera rozwój relacji społecznych i przyjaźni. Dlatego sport, jako przejaw ludzkiej działalności powinien stawać się autentyczną inspiracją do działania i rozwijania swoich umiejętności.

2.3. Sport w służbie edukacji

Kiedy sport jest przeżywany z poszanowaniem godności osoby i jest wolny od interesów ekonomicznych, medialnych czy politycznych, wówczas może stać się modelem życia. Aby promować wizję sportu w służbie osoby, istoty kochanej i stworzonej przez Boga na Jego obraz i podobieństwo, potrzebne jest ponowne odkrycie edukacyjnego celu sportu i aktywne zaangażowanie wszystkich w tworzenie strategii edukacyjnej. Tylko dzięki współpracy między wszystkimi podmiotami edukacyjnymi możliwa będzie zmiana edukacji. Tak

¹⁷ «Dare il meglio di sé», nr 5.2.

¹⁸ Papież do watykańskich sportowców: amatorskość strzeże owocności sportu, <https://www.vatican-news.va/pl/papiez/news/2024-01/papiez-do-watykanskich-sportowcow.html> (dostęp: 31.03.2025).

¹⁹ *Bądźcie wzorem! Co Franciszek mówi do ludzi sportu?*

rozumiana wartość i znaczenie sportu rodzi możliwość wychowania do pełni życia i otwarcia się na transcendencję. Jest to podróż, która nie kończy się na wydarzeniu, ale wymaga ciągłości i realizacji w codziennym życiu²⁰.

„W tym sensie – mówił papież Franciszek – sport jest jednym z tych uniwersalnych języków, które przewyżniają różnice kulturowe, społeczne, religijne i fizyczne, i potrafi jednoczyć osoby, które biorą udział w tej samej grze i razem uczestniczą zarówno w zwycięstwach, jak i w porażkach. Kościół ze swej strony zawsze wspiera i promuje inicjatywy związane ze światem sportu, które sprzyjają dobru człowieka i wspólnoty. Sport opowiada bowiem wielkie historie osób, które dzięki niemu uwolniły się od marginalizacji i ubóstwa, zranień i nieszczęścia. Te historie pokazują nam, że determinacja i charakter niewielu może być inspiracją i zachętą dla licznych osób, we wszystkich aspektach ich życia”²¹.

Sport jest rzeczywistością wielowymiarową. W swoich różnych dziedzinach jest skutecznym narzędziem edukacji i szkolenia w zakresie wartości. W tym też kontekście rodzice są często pierwszymi nauczycielami swoich dzieci w dziedzinie wiary i sportu. Często są na widowni, kibicując swoim dzieciom na boisku. Wszystkie przykłady pokazują, jak sport może być źródłem relacji między rodzicem a dzieckiem. Ta więź pozwala rodzicom uczyć swoje dzieci cnót i wartości. Rodzice i rodziny odgrywają ważną rolę w dialogu z nauczycielami i dyrekcją szkoły w kształtowaniu szkolnej aktywności sportowej, tak aby była ona ukierunkowana na integralny rozwój uczniów. Szkoły i uniwersytety są idealnymi miejscami do promowania idei sportu ukierunkowanego na edukację, integrację i rozwój człowieka. Uniwersytety w wielu krajach podjęły też zadanie studiowania sportu. Zorientowane na edukację kursy i programy badawcze szkolą przyszłych trenerów i menedżerów sportowych, lekarzy i prezesów.

Także parafialna grupa sportowa jest okazją dla młodych ludzi do spotykania się z rówieśnikami podczas wydarzeń diecezjalnych lub krajowych. Ponadto parafie mogą i powinny promować zajęcia sportowe nie tylko dla młodzieży, ale także dla osób starszych. Również media – a w szczególności media społecznościowe i e-sport – budują wizerunek sportu w oczach opinii publicznej²².

„Przed wszystkim sport uczy nas – jak podkreślał papież Franciszek – że aby wygrać, trzeba trenować. W tym sportowym zachowaniu można dostrzec metaforę

²⁰ «Dare il meglio di sé», nr 5.2.

²¹ Franciszek, *Sport otwiera oczy i serce. Przemówienie do zawodników Special Olympics* (13.10.2017), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/olimpijczycy_13102017.html (dostęp: 25.04.2025).

²² «Dare il meglio di sé», nr 5,3-4.

życia. W życiu trzeba walczyć, zaprawiać się, angażować, aby osiągnąć dobre wyniki. Duch sportowy odsyła nas w ten sposób do poświęceń niezbędnych, by wzrastać w cnotach, które kształtują charakter człowieka. Jeśli doskonale nie się jednostki wymaga intensywnego i stałego «treningu», to o ileż większy trud trzeba włożyć w spotkanie i pokój między «udoskonalonymi» osobami i narodami!”²³

Nieodłączny związek między indywidualną wolnością a akceptacją zasad pokazuje, że osoba jest zorientowana na życie we wspólnocie z innymi. Drużyna sportowa i obecność widzów wyraźnie ukazuje związek między jednostkami a społecznością. Co więcej, nawet sport indywidualny nie może być uprawiany bez wkładu wielu innych osób. Dlatego właśnie sport może służyć jako paradygmat pokazujący, w jaki sposób jednostki mogą realizować się poprzez doświadczenie wspólnoty. Sport może stać się niezwykłym polem, na którym człowiek doświadcza fundamentalnych prawd o sobie i ostatecznego sensu swojej egzystencji²⁴. Sport – jak podkreślał papież Benedykt XVI – to

„szkoła, która uczy szacunku dla drugiego, również sportowego przeciwnika, i osobistej ofiarności na rzecz dobra grupy, a także pozwala dostrzegać talenty każdego zawodnika w drużynie. Jednym słowem pomaga wznosić się ponad logikę indywidualizmu i egoizmu, która często charakteryzuje ludzkie odniesienia, ku logice braterstwa i miłości, która pozwala – na każdym poziomie – budować wspólnie społeczność promującą dobro wspólne wszystkich, którzy do niej należą”²⁵.

2.4. Sport jako środek służący misji i uświęcenia

Od samych początków chrześcijaństwa sport stał się skuteczną metaforą życia chrześcijańskiego. Św. Paweł Apostoł nie wahał się wykorzystać sport jako okazji do dialogu z ludźmi swoich czasów. W wielu częściach świata istnieje już tradycja otwierania pomieszczeń parafialnych lub zakonnych dla młodych ludzi – którzy często gromadzą się właśnie w celu zabawy i uprawiania sportu. Kościoł pragnie zaangażować się w dialog z różnymi organizacjami i instytucjami sportowymi, aby wspierać proces humanizacji współczesnego sportu. Także poprzez sport, praktykowany w oratoriach, parafiach, szkołach i stowarzyszeniach głosi orędzie Chrystusa. Sport może także otworzyć drogę do Chrystusa w tych miejscach lub środowiskach, w których z różnych powodów nie jest możliwe głoszenie Go bezpośrednio, a osoby uprawiające sport,

²³ Franciszek, *Piłka nożna jest nośnikiem wielu wartości*.

²⁴ «Dare il meglio di sé», nr 3.

²⁵ *Przesłanie Benedykta XVI na Euro 2012*, https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/artkul/przeslanie;benedykta;xvi;na;euro;2012,118,0,1100662.html (dostęp: 9.04.2025).

przez swoje świadectwo radości, mogą być posłańcami Dobrej Nowiny. Ważne jest zatem, aby nieść, komunikować tę radość przekazywaną przez sport, co nie jest niczym innym jak odkryciem potencjału osoby i wezwaniem do odkrycia piękna stworzenia i samego człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boga²⁶.

„Każdy sportowiec, poprzez dyscyplinę i zaangażowanie, uczy nas, że dzięki wierze i wytrwałości możemy osiągnąć cele, o których nigdy nie myśleliśmy, że są możliwe – mówił papież Franciszek. To przesłanie nadziei i odwagi jest kluczowe, szczególnie dla młodych ludzi”²⁷.

Sport otwiera na poszukiwanie ostatecznego sensu życia. Jest również sposobem na przybliżenie młodym ludziom cnót kardynalnych, takich jak męstwo, wstrzemięźliwość, roztropność i sprawiedliwość, oraz towarzyszenie im w ich realizacji.

„Dewiza olimpijska «altius, citius, fortius – wyżej, szybciej, mocniej» stanowi zachętę do rozwijania talentów, które dał nam Bóg. Kiedy widzimy, jak zawodnicy robią wszystko, na co ich stać, sport rozbudza w nas entuzjazm, zachwyca, sprawia, że czujemy się niemal dumni. Jest też dużo piękna w harmonii pewnych ruchów, jak i w sile czy w grze drużynowej. Kiedy tak się dzieje, sport przekracza granice samego tylko wysiłku fizycznego i przenosi nas w sferę ducha czy wręcz tajemnicy. Chwilom tym towarzyszy wielka radość i zadowolenie, w których wszyscy mogą mieć udział, nawet jeśli sami nie startowali w zawodach”²⁸.

Papież Franciszek podkreślał, że sport i duchowość zawierają w sobie te same wartości: pasję, metodę, wysiłek, fantazję i wytrwałość. Przypominał, że tajemnicą każdego zwycięstwa, nie tylko sportowego, jest utrzymywanie w porządku serca, że trzeba odkryć w sobie nieoczekiwane zasoby i później użyć je w grze. W sporcie, podobnie jak w wierze, nie wystarczy sam tylko talent; uzdolnienie musi być formowane i trenowane, a Jezus jest wymagającym trenerem: jeśli marnujesz swój talent, nie należysz do Jego drużyny²⁹. Sportowiec nie może być zredukowany do zwykłego narzędzia wykorzystywanego do osiągnięcia wyników sportowych, dziś zbyt ściśle powiązanych z celami ekonomicznymi lub politycznymi. Oznacza to, że projekt duszpasterski musi

²⁶ Franciszek, *List o chrześcijańskiej perspektywie sportu i osoby ludzkiej*.

²⁷ *Papież do watykańskich sportowców: amatorskość strzeże owocności sportu*.

²⁸ *Papież do środowisk sportowych: sport dobrem dla wszystkich*, <https://episkopat.pl/doc/174508.papiez-do-srodowisk-sportowych-sport-dobrem-dla-wszystkich> (dostęp: 31.01.2025).

²⁹ *Papież Franciszek o sporcie: Lepsza czysta porażka niż brudne zwycięstwo* (4 stycznia 2021), <https://www.ekai.pl/papiez-franciszek-o-sporcie-lepsza-czysta-porazka-niz-brudne-zwyciestwo/> (dostęp: 31.03.2025).

umieścić osobę w centrum, jako godną podziwu jedność ciała, duszy i ducha, a sport powinien być promowany i uprawiany z najwyższym szacunkiem dla osoby i ukierunkowany na jej integralny rozwój.

Zakończenie

Pozytywne funkcje sportu są liczne i niekwestionowane. Pełni on rolę aktywi-
zująco-dynamiczną, personalistyczną, integrująco-społeczną, pedagogiczną,
ludyczno-towarzyską, zdrowotno-regenerującą dla organizmu, a może rów-
nież spełniać rolę społeczno-narodową. Chociaż więc sport bezpośrednio
angażuje stronę somatyczno-biologiczną człowieka, to jednak pojmowany
i przeżywany w sposób humanistyczny znajduje swoje odniesienie także w jego
sferze psychiczno-duchowej. Właściwie przeżywany sport znajduje aprobatę
w życiu Kościoła katolickiego. Chrześcijaństwo uznaje sens i pozytywną rolę
aktywności sportowej, ale przestrzega przed wynaturzeniem sportu.

„Sport ujawnia bowiem nie tylko bogate możliwości fizyczne człowieka, ale także
jego zdolności intelektualne i duchowe. Nie polega jedynie na sile fizycznej i wy-
dolności mięśni, ale ma także duszę i dlatego musi w pełni ukazywać swe oblicze.
(...) Potencjał ukryty w sporcie sprawia, że jest on szczególnie ważnym narzę-
dziem integralnego rozwoju człowieka oraz czynnikiem niezwykle przydatnym
w procesie budowania społeczeństwa bardziej ludzkiego”³⁰.

Mówiąc o aktywności sportowej człowieka, słusznie wyróżnia się wartości
uniwersalne i partykularne. Do wartości uniwersalnych należą przede wszystkim:
prawda, sprawiedliwość, uczciwość, życzliwość, życie i godność człowieka
jako osoby. Wartości partykularne to między innymi: osobista satysfakcja,
przyjemność płynąca z ćwiczeń fizycznych, poprawa zdrowia, zachowanie
sprawności poruszania się, dyspozycyjność ciała, duma z odniesionego zwycię-
stwa, kontakt z przyrodą, piękno rozgrywek sportowych. Uprawianie sportu
pozwala na osiągnięcie wielu wartości witalnych, poznawczych, estetycznych
i moralnych. Te ostatnie mają zawsze wymiar uniwersalny i trwałe³¹. Dobro
sportu to przede wszystkim dobro człowieka. Sport nie może pomniejszać czy
niszczyć godności osobowej człowieka, ale winien ją potwierdzać i ukierunko-
wywać na pełny rozwój.

³⁰ Jan Paweł II, *Oblicze i dusza sportu*.

³¹ S. Kowalczyk, *Elementy personalistycznej etyki sportu*, w: *Wiara a sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1999, s. 171-174.

Bibliografia

- Bądźcie wzorem! Co Franciszek mówi do ludzi sportu?*, <https://pl.aleteia.org/2018/12/19/badzie-wzorem-co-franciszek-mowi-do-ludzi-sportu> (dostęp: 31.01.2025).
- Co papież Franciszek sądzi o sporcie?*, <https://misyjne.pl/przerwa-artykul/co-papiez-franciszek-sadzi-o-sporcie/> (dostęp: 7.04.2025).
- «*Dare il meglio di sé*». *Documento sulla prospettiva cristiana dello sport e della persona umana del Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita* (1.06.2018), <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2018/06/01/0401/00856.html> (dostęp: 7.04.2025).
- Dokument Dykasterii ds. Świeckich, Rodziny i Życia nt. sportu*, https://opoka.org.pl/News/Kosciol/2018/dokument-dykasterii-ds-swieckich-rodziny-i-zycia-nt-sportu#goog_rewarded (dostęp: 9.04.2025).
- Dziubiński Z., *Kościół i sport w nauczaniu papieża Franciszka*, „*Studia Oecumenica*” 23(2023), s. 364-366.
- Dziubiński Z., *Sport i turystyka w Kościele Rzymskokatolickim (na przykładzie Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP)*, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2015.
- Franciszek, *List o chrześcijańskiej perspektywie sportu i osoby ludzkiej*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/listy/sport-lev_01062018 (dostęp: 7.04.2025).
- Franciszek, *Piłka nożna jest nośnikiem wielu wartości*, <http://www.fronda.pl/a/franciszek-pilka-nozna-jestnosnikiem-wielu-wartosci,38469.html/> (dostęp: 31.03.2025).
- Franciszek, *Sport otwiera oczy i serce. Przemówienie do zawodników Special Olympics* (13.10.2017), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/olimpijczycy_13102017.html (dostęp: 25.04.2025).
- Jan Paweł II, *Oblicze i dusza sportu. Przemówienie podczas Jubileuszu Sportowców* (28.10.2000), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/sport_28102000.html (dostęp: 9.04.2025).
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1994.
- Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst polski*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1986.
- Kowalczyk S., *Elementy personalistycznej etyki sportu*, w: *Wiarą a sport*, red. Z. Dziubiński, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1999, s. 164-174.
- Kowalczyk S., *Sport*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 18, red. E. Gigilewicz, TN KUL, Lublin 2013, kol. 710-712.
- Krawczyk Z., *Sport i humanizm*, w: *Personalistyczna wizja sportu*, red. M. Barlak, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 1994, s. 27-41.
- Messi i koledzy u papieża* (13.08.2013), <https://www.gosc.pl/doc/1665279.Messi-i-koledzy-u-papieza> (dostęp: 31.03.2025).
- Papież do środowisk sportowych: sport dobrem dla wszystkich*, <https://episkopat.pl/doc/174508.papiez-do-srodowisk-sportowych-sport-dobrem-dla-wszystkich> (dostęp: 31.01.2025).

Papież do watykańskich sportowców: amatorskość strzeże owocności sportu, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2024-01/papiez-do-watykanskich-sportowcow.html> (dostęp: 31.03.2025).

Papież Franciszek o sporcie: Lepsza czysta porażka niż brudne zwycięstwo (4.01.2021), <https://www.ekai.pl/papiez-franciszek-o-sporcie-lepsza-czysta-porazka-niz-brudne-zwyciestwo/> (dostęp: 31.03.2025).

Przesłanie Benedykta XVI na Euro 2012, https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/arttykul/przeslanie;benedykta;xvi;na;euro;2012,118,0,1100662.html (dostęp: 9.04.2025).

Streszczenie

Dokument *Dawanie z siebie wszystkiego* przedstawia nauczanie Stolicy Apostolskiej i Kościoła katolickiego na temat sportu. Sport ukazuje nie tylko bogaty potencjał fizyczny człowieka, lecz także jego zdolności intelektualne i duchowe. Dzięki temu staje się on ważnym narzędziem integralnego rozwoju osoby oraz istotnym czynnikiem w budowaniu bardziej ludzkiego społeczeństwa. Odczytanie treści dokumentu w perspektywie uniwersalizmu pozwala dostrzec, że celem sportu nie jest jedynie organizacja aktywności w określonej dyscyplinie, lecz także promowanie takiej mentalności, która sprzyja integralnemu rozwojowi człowieka i jego pełniejszemu uczestnictwu w życiu społecznym.

Słowa kluczowe: dokument *Dawanie z siebie wszystkiego*, osoba, rozwój integralny, sport

The Universal Significance of the Document *Giving the Best of Yourself* in Promoting “Sport for the Person”

Abstract

The document *Giving the Best of Yourself* presents the teaching of the Holy See and the Catholic Church on sport. Sport reveals not only the rich physical potential of the human person but also intellectual and spiritual capacities. For this reason, it becomes an important tool for the integral development of the person and a significant factor in building a more humane society. Interpreting the content of the document through the lens of universalism makes it clear that the aim of sport is not merely the organisation of activities within a specific discipline but also the promotion of a mentality that fosters the integral growth of human beings and their fuller participation in social life.

Keywords: *Giving the Best of Yourself* document, human person, integral development, sport